

**TBMM ANAYASA VE ADALET KOMİSYONLARI ÜYELERİNDEN
KURULU KARMA KOMİSYON
BAŞKANLIĞINA**

**DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ VE DBP EŞ GENEL BAŞKANI SALİHE
AYDENİZ'İN YASAMA DOKUNULMAZLIĞININ KALDIRILMASIYLA
İLGİLİ 3/912 SAYILI FEZLEKE HAKKINDA TBMM ANAYASA VE
ADALET KOMİSYONLARI ÜYELERİNDEN KURULU KARMA
KOMİSYON RAPORUNA İLİŞKİN MUHALEFET ŞERHİ**

Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon 25/07/2022 tarihli toplantısında Diyarbakır Milletvekili ve Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) Eş Genel Başkanı Sayın Salihe Aydeniz'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında düzenlenen 3/912 sayılı fezlekeye dair muhalefet şerhimizdir.

Aydeniz hakkında 3/912, 3/1368, 3/1422, 3/1693 ve 3/1965 Esas numaralı Cumhurbaşkanlığı Tezkerelerini görüşmek üzere toplanan Karma Komisyon Başkanlığına yaptığımız usul itirazları reddedilmiş ve dosyaların görüşmelerine devam edilmiştir. Toplantı neticesinde alınan karar; hukuka, yasaya, teamül ve usule aykırıdır.

1- GENEL DEĞERLENDİRME

Eski Yunancadaki “demos” (halk) ve “kratos” (yönetim) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan “demokrasi”; “halkın yönetimi” olarak tanımlanmaktadır. Abraham Lincoln ise “halkın, halk tarafından, halk için ve halk adına yönetimi” şeklinde bir tanımla demokrasiyi tariflemiştir. Bilindiği gibi demokrasi tarihsel süreç içerisinde “doğrudan demokrasi”, “yarı doğrudan demokrasi”, “temsili demokrasi” şeklinde bir gelişim çizgisi izlemiştir.

Kuşkusuz insanlığın ekonomik, sosyolojik, bireysel, bilimsel gelişim sürecinde demokrasinin işlerliği için yeni araçlar gelişmiş ve katılımcı demokrasi, temsili demokrasi gibi kavramlarla kendine özgü, kendi yolunu çizmiştir. Geline son fazda ise temsili demokrasi, “yöneticilerin yönetenler tarafından serbest ve dürüst seçimlerle belirlendiği bir yönetim şekli”ne bürünmüş bu da parlamento adı verilen kurumun ve orada görev yapacak olan parlamenterlerin çalışma esaslarına etki etmiştir. Buradan bakıldığında parlamenterlerin görev ve yetkilerinin önemi bir kaç kat daha artmış ve bu görevlerini yerine getirmeleri hususunda ek güvencelere sahip olmaları zaruri olmuştur.

Türkiye'nin kısa geçmişine bakıldığı vakit ise temsili demokrasinin önemine riayet edildiği anayasal metinlerden anlaşılmaktadır. Yasama dokunulmazlığı kurumu Türk anayasal düzenine ilk kez 1876 Kanun-u Esasisi (79'uncu madde) ile girmiş devam eden Anayasalarda da farklı şekillerde yer bulmuştur. Türkiye'nin siyasi rejimi içerisinde 1921 Anayasası ile başlayan ve 1924, 1961, 1982 Anayasaları ile devam eden bir çizgide, milli egemenlik ilkesi ve buna dayalı temsili vekâlet anlayışı kabul edilmiştir. Yani "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" şiarı tüm parlamento anlayışına egemen kılınmaya çalışılmıştır. Geçmişinde askeri darbelerle pek çok kez sekteye uğratılan halk egemenliği anlayışı her şeye ve hatta tekçi rejime rağmen ayakta tutulmaya çalışılmıştır. Elbette mevcut iktidarın hukuk dışı pratikleri kapsam dışıdır. Ancak evveliyatında çok çeşitli hak ihlallerinin söz konusu olduğu Türkiye'de "herşeye rağmen" hukuka uygun davranma çabasına dair örnekler bu söylemi pekiştirmektedir. Bu anlayışa uygun olarak, devletin temel kuruluş belgesi olan temel hak ve özgürlüklerin güvencesi niteliğindeki Anayasa, milli egemenlik ilkesine dayalı temsili demokrasinin gereği gibi işleyebilmesi amacıyla, diğer temel hak ve özgürlükler yanında seçme ve seçilme hakkını, siyasi haklar ve ödevler bölümünde güvence altına almıştır. Anayasanın yasama organına ilişkin düzenlemeleri içerisinde TBMM üyelerinin durumu, 80 ila 86 ncı maddeler arasında seçiminden üyeliğin düşmesine kadar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Kürsü Dokunulmazlığı olarak da ifade edilen yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama çalışmaları sırasında kullandıkları oy, dile getirdikleri söz ve sergiledikleri düşünce nedeniyle, parlamento dışında sorumlu tutulamamaları anlamına gelir. Milletvekillerinin herhangi bir tehdit etkisinde kalmadan, korkusuzca düşünce ve ifade özgürlüğünden yararlanmasını sağlayan bu düzenlemenin sınırı 1961 Anayasası'ndan farklı olarak Meclis tarafından bu fikirleri dışarıda tekrarlamamanın yasaklanabilmesidir. Buna göre "*Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanı'nın teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.*" (md. 83/1)(Cuntanın getirdiği düzenlemedir.) Sorumsuzluğu, dokunulmazlıktan ayıran noktalardan bir tanesi sürekli olmasıdır. Buna göre sorumsuzluk milletvekilliği sona erdikten sonra da devam eder. Ayrıca dokunulmazlık Meclis tarafından kaldırılabilirken, sorumsuzluğun kaldırılması söz konusu değildir.

Bilindiği üzere Anayasal güvence altında olan yasama dokunulmazlığının amacı, milletvekillerini keyfi ve asılsız ceza kovuşturmalarından ve tutuklamalardan korumaktır. Yine Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiş olan bir kararda da bu kurumun amacı; "*Yasama dokunulmazlığı bir amaç olmayıp, milletvekillerinin halkın iradesini, Meclise tam olarak yansıtarak, milli iradenin eksiksiz gerçekleşmesini*" sağlamalarının aracıdır. Kuşkusuz Anayasa koyucunun yasama dokunulmazlığına 83 üncü maddede yer vermekle güttüğü amaç, yasama görevini yürütenlerin bu görevi her türlü kaygı ve baskıdan uzak olarak güvenceli bir biçimde ve gereği gibi yapmalarını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, yasama dokunulmazlığının

amacı, milletvekillerinin, keyfi bir ceza kovuşturmasıyla, geçici bir süre için de olsa görevlerini yapmaktan alıkonulmalarını önlemektir” biçiminde ifade edilmiştir. Nitekim bu bağlamda dokunulmazlık son bulmadığı veya kalkmadığı süreçte milletvekili tutulamaz, sorgulanamaz, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Diğer yandan 83/3 hükmü milletvekillerinin devam eden yargılamaları açısından da bir infaz engelidir.

Dokunulmazlık meselesinde Anayasanın 14 üncü maddesinin önemi bilinmektedir. Buna göre; “*Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.*”

Ancak soruşturmasına seçimden önce başlanmış olmak kaydıyla Anayasa'nın 14. maddesindeki durumlara ilişkin bu istisna; AKP iktidarı evvelinde uygulanmamış olmasına mukabil madde metnindeki belirsizlik, dokunulmazlık konusunun çoklukla demokrasi aleyhine uygulanmasına ve kullanılmasına yol açmıştır. ‘Anayasa'nın 14. maddesi’ ifadesinin TCK'deki karşılığının belirsizliği ve seçilmek için aday olan kişilerin seçimden önce bilinmelerinin olanaksızlığı karşısında bu hükmün tehlikeli sonuçları olabileceği açıktır. Nitekim bu tehlikeli sonuçlar Türkiye halklarına dayatılmıştır. AKP iktidarında bu hükme aykırı olarak ve yasa metni geniş yorumlanarak milletvekilliği düşürülen ilk isim Figen Yüksekdağ olmuştur. Anayasanın emrettiği hükümlere aykırı olarak yapılan bu uygulama ise gömleğin ilk düğmesinin yanlış iliklenmesine yol açmış, hukuksuzluklar silsilesi devam etmiştir.

Anayasa'nın 76/2 inci madde hükmünce “...terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile” milletvekili seçilemezler.

HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ TMK-7/2 hükmünce yargılanmış ve cezası onanmıştır. TMK-7/2 hükmü; “Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvikedecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklindedir.

Her iki kanun arasında müşterek olan nokta olan suç türü “TEŞVİK” olup bu bağlamda TMK-7/2’de “meşru göstermek ve övmek” şeklindeki suçun işleniş biçimi AY-76/2’deki engeller arasında sayılmamıştır.

Dikkate değer bir husus olan YSK 1985/76 Sayılı Kararında “... maddenin kapsamı sınırlıdır ve diğer kanunlarla genişletilemez.” diyerek kıyas yapılamayacağını

belirtmiştir. YSK'nın bu kararı AY-76/2 için verilmiş olup zaten kişi hak ve özgürlüklerine dair özgürlüklerin alanını daraltıcı yorum yapılamaz.

Bu halde Yüksekdağ'ın salt propaganda teşkil eden eylemi Anayasa 76/2 kapsamında değerlendirilemezdi. Kaldı ki hakkında verilen mahkeme kararında da Yüksekdağ'ın eylemi "övme" biçiminde ele alınarak alt sınırdan cezaya hükmedilmiş, mahkeme dahi "teşvik" olarak meseleyi ele almamıştır. Nitekim Yüksekdağ kararında Anayasa Mahkemesi, milletvekili seçildikten sonra yargılanmasına devam edilen ve bu davadan dolayı dokunulmazlığı kaldırılarak milletvekilliği düşürülen eski HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ'ın milletvekili seçildikten sonra yargılanmasının sürmesini yasama dokunulmazlığı ihlali olarak değerlendirmiş, seçilme ve siyasi faaliyetlerinin engellendiği hükmüne varmıştır. Ayrıca Yüksek Mahkeme, Yüksekdağ'ın düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine de oy çokluğu ile karar vermiştir. İşbu yüksek Mahkeme kararı bu komisyonun kararını verirken dikkatle ele almasını gerektirir bir karardır.

DOKUNULMAZLIK TARTIŞMALARI

Kuşkusuz dokunulmazlıkların kaldırılmasına dönük çeşitli dönemlerde çeşitli tartışmalar yaşanmış, ancak son gelinen fazda dokunulmazlık meselesinin salt HDP bileşenleri ve öncülleri için gündemleştirilmesi, bu tartışmaların ne denli ciddiyetten uzak olduğunu göstermiştir. Elbette milletvekilliği dokunulmazlıklarının tüm milletvekilleri için gündeme getirilmemesi, ağır cezayı gerektiren suç isnatları karşısında dahi sessiz kalınması bu tartışmaların ciddiyetsiz olmalarının yanı sıra suiniyet barındırdığını da gün ışığına çıkarmıştır.

Dokunulmazlıkların kaldırılması meselesine dair söylem ve tartışmaların 2002 yılından itibaren artış göstermesinin AKP iktidarı ile bir bağı olduğu detayını ise atlamamakta fayda bulunmaktadır. 2002 yılında yani AKP'nin ilk kez seçimleri kazandığı seçimlerden evvel CHP, seçim bildirgesinde, Anayasanın 84. maddesi değiştirilerek, dokunulmazlığın adi suçlara kalkan olması önleneyeği belirtilmiştir. Yine ANAP, dokunulmazlığın sadece kürsü ile sınırlandırılmasını, DSP dokunulmazlık ile ilgili hükümlerin değiştirilmesini isterken, AKP ve SP dokunulmazlıkların sınırlandırılmasına "hukukun siyasallaşması ihtimali"ni gerekçe ederek karşı çıkmıştır. Şimdi ise AKP, hukuku yeterince kendi siyasasına çektiğine kani olmuş olacak ki, bu tutumunu 2015 yılının 7 Haziranındaki milletvekili seçimlerinden sonra değiştirivermiştir.

Zira net bir şekilde, 1 Kasım seçimlerinin ardından HDP'nin barajı aşmasını müteakip iktidar tarafından yürütülen siyasi propagandanın ardından Anayasal bir hak olan yasama dokunulmazlıklarının istisnai olarak kaldırılması fikri ortaya atılmıştır. TBMM'de temsil edilen diğer siyasi partilerin, yasama dokunulmazlıklarının tamamen ve herkes için kaldırılması veya koruma tedbirlerinin

uygulanamamasıyla sınırlı tutulması yönünde kalıcı çözüm ve köklü Anayasa değişikliği tekliflerine rağmen iktidar partisi, Nisan 2016 sonunda Anayasa'ya geçici madde ekleyerek bir defaya mahsus ve eşitlik ilkesine aykırı biçimde değiştirme yolunu tercih etmiştir. İktidarın bu tavrı, MHP'den tam destek almış; CHP de “anayasaya aykırı ama evet” diyerek teklifi desteklemiştir. 20 Mayıs 2016 tarihinde yürürlüğe giren bu düzenleme ile milletvekili dokunulmazlıkları bir defaya mahsus olmak üzere, hakkında yasal düzenleme yapıldığı tarih itibariyle fezlekeli olan milletvekillerini kapsamaktaydı. Nitekim bu düzenlemenin yürürlüğe girmesinin hemen ardından 4 Kasım 2016 tarihinde eş zamanlı bir operasyon neticesinde HDP Eş Genel Başkanları, grup başkanvekilleri ve milletvekilleri gözaltına alınmış, ardından ise tutuklanmışlardır. Bu süreç daha sonra da devam etmiş, HDP'li milletvekilleri ilerleyen tarihlerde de çeşitli gerekçelerle gözaltına alınmış ve tutuklanmışlardır.

Yine AKP iktidarının ilk yıllarına ve 25. Yasama dönemi öncesinde kısa bir gezinti yapacak olur isek, AKP'li isimlerin kayıp trilyon davasından çeşitli dolandırıcılık, görevi kötüye kullanma vb gibi düşüncüyü ifade hürriyeti ile hiç ilgisi olmayan doğrudan kamu zararı teşkil eden suçlarının gündemde olduğu hatırlanacaktır. Tabii muhalefet tarafından bu davalar hatırlatıldıkça da dönemin Başbakanı Erdoğan, 2003 yılında sembolik olarak "Yoksulluk ve yolsuzlukla mücadele edilen ve tüm kamu adına görev yapanların yargılanabilmelerinin önündeki dokunulmazlık dahil tüm engellerin kaldırıldığı, itibarlı, demokratik, dinamik bir millet iradesi hayata geçecektir" ifadesini kullanmıştır. Ancak bu ifadenin doğrudan bir karşılığının olmadığı o dönemlerde meclise gelen fezlekelerle dair işlem yapılmaması ile sabittir.

Bahse konu fezlekelerle dair örnekler vermekte ise hiçbir beis yoktur. Abdülkadir Aksu; özel evrakta sahtecilik, Siyasi Partiler Kanununa muhalefet, İdris Naim Şahin; ihaleye fesat karıştırmak, zimmet, kamu taşıma biletlerinde kalpazanlık, resmi evrak ve kayıtlarda sahtecilik, cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak, ihaleye fesat karıştırmak (4 kez), hizmet nedeni ile emniyeti suistimal, güveni kötüye kullanma, Veysel Eroğlu; görevi kötüye kullanmak, ihtisalen nitelikli zimmet, sahte belge düzenlemek, ihaleye fesat karıştırmak, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasına Dair Yasaya muhalefet, Enver Yılmaz; korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda silahla ateş etme, Mustafa Öztürk; ihtisalen nitelikli zimmet, sahte belge düzenlemek, ihaleye fesat karıştırmak, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasına Dair Yasaya muhalefet, Ömer Dinçer; ihtisalen nitelikli zimmet, sahte belge düzenlemek, ihaleye fesat karıştırmak, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasına Dair Yasaya muhalefet, Şamil Tayyar; soruşturmanın gizliliğini ihlal, yargı görevini yapmayı etkileme, gizliliğin ihlali şeklinde düzenlenen fezlekeler 24. Yasama Dönemi müddetince Anayasa Komisyonunda bulunmuş ancak bu suçlardan hiçbirisi dokunulmazlığın kaldırılması gerekçesi ile Karma Komisyon gündemine alınmamıştır. Yani Başbakanın 2003 yılında yolsuzlukla mücadele edileceğine dair söylemleri, karşılık bulmamış, tümü yolsuzluğa dair suçlar kapsamında haklarında fezlekeli olan milletvekillerinin dokunulmazlıkları korunmuştur.

Bu arada çeşitli siyasi partilerin dokunulmazlıklara dair görüşlerine yukarıda yer vermiştik. Sayın Salihe Aydeniz'in eş başkanlığını yürüttüğü DBP'nin öncülü ve bileşenimiz olan BDP'nin bu konudaki net görüşünü de ifade etmekte yarar bulunmaktadır. BDP'ye göre; dokunulmazlığın kapsamı, milletvekilinin görüş ve önerilerini meclis dışında da açıklamaktan sorumlu tutulamayacağı yönündedir. Yine vekil hakkında verilmiş bir ceza hükmünün üyelik sıfatının sonaermesinden sonra infaz edilmesi gerekliliği üzerine talebi sözkonusudur. Bir diğer talep, Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda suçüstü hali ve rüşvet, zimmet, ihtilas, irtikap, dolandırıcılık, sahtecilik, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak, dolanlı iflas, hırsızlık, tecavüzsüçlerinden dolayı bir milletvekilinin sorguya çekilmesi ve yargılanması için Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararı aranmaması şeklindedir. BDP'nin önerilerinin tamamının kamu zararı oluşturacak olan suçlardan yana dokunulmazlığın kaldırılması yönünde olduğunun; AKP'li milletvekillerinin komisyonlarda görüşülmeleyen fezlekelerininin de kamuyu zarara uğratan suçlara dair olduğunun bir kez daha altını çizmek isteriz. Bu noktada Cemil Çiçek'in Adalet Bakanı olduğu dönemde, "Çok açık yüreklilikle söylüyorum. Dokunulmazlıklar yargı, yürütme dahil şu Anayasayı bir bütünlük içinde ele alalım. Dokunulmazlıkların milletin hakkına, hukukuna tecavüz etme imkanı getirmediğinin kavgasını verdim. Bu konuda karnım ağrımıyor" sözleri ile dokunulmazlığın ayrıcalık olduğu, ancak bu ayrıcalığın sadece milletvekillerine getirilmediğini anlatan Çiçek'in "Bir valinin, müsteşarın, büyükelçinin yargılanması düz vatandaşınki gibi değil. Bu ülkede her türlü kötülüğü, haksızlığı, hukuksuzluğu milletvekili yapar, geri kalan tertemiz deme yanışını yapmayalım. Demiri çürüten pasıdır. Geçmişte popülizm adına kendimizi çok çürüttük. Vatandaşın elini sıkırmakta bile güçlük çektik. Oysa ki bu yolsuzluk dediğinizin siyaset, bürokrat, işadamı ayağı var." sözlerini sarf ettiği 1 Mayıs 2004 tarihini de not etmek gerekir. 1.1.2005 tarihinde ise TBMM Genel Kurulunda, adı çeşitli yolsuzluk iddiaları ile anılan Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasının, AKP oylarıyla reddedildiği hususunu ise hiç akıldan çıkarmamak gerekmektedir.

Öte yandan 2 Mart Darbesi olarak anılan DEP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması hususu ile 4 Kasım Darbesi'nde yaşanan gelişmeleri ilerleyen başlıklarda ele alacağız. Ancak yine de bu bağlamda ifade etmek gerekir ki; halkı zarara uğratan suçlar kapsamında milletvekillerinin dokunulmazlıkları korunurken, tamamı düşünce ve ifade hürriyeti kapsamında yer alan suçlardan kaynaklı olarak bileşen ve öncül partilerimize dair dokunulmazlık meselesi hep bir silah olarak kullanılagelmiştir. Buna dair bir örnek ise; Yargıtay 18. Ceza Dairesinin, Sakarya ilinde "padişah bozuntusu" şeklinde pankart açan kişinin yargılanmasına dair dosyaya ilişkin verdiği kararında bu ifadeyi hakaret saymayıp kişinin beraatına hükmetmesine mukabil, tam tamına aynı ifadeyle, "padişah bozuntusu" sözünü sarfeden 26. Dönem HDP milletvekili Ahmet Yıldırım Muş'taki bir yerel mahkemede "Cumhurbaşkanına hakareten" suçlu bulunmuş akabinde ise milletvekilliği düşürülmüştür.

Tüm bu hususlar hem mahkeme kararlarının hem de parlamentodaki pratiklerin ikili bir hukuk sistemi varsayımından hareketle işletildiğine dair tez ve söylemlerimizi desteklemektedir. Nitekim aşağıda da ifade edeceğimiz üzere, polise mukavemet, şiddet ve hakaret içerikli filleri işleyen diğer milletvekilleri yerine Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının mevzu yapılması, ülkede hukukun mekana, zamana ve kişiye göre farklı uygulandığı yönündeki tespitlerimizin altını kırmızı kalemle çizen örnekler olarak tarihe geçecektir.

Dokunulmazlıklar Konusunda Verilen Yüksek Yargı Kararları

Milletvekili dokunulmazlıklarının çeşitli seferlerde farklı biçimlerde gündeme gelmesi kuşkusuz yüksek yargının da bu konuda karar vermesini gerekli kılmış, verilen kararların içeriği ise dokunulmazlıkların korunması yönünde olmuştur.

Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi, çok yakın tarihli, HDP milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun başvurusu üzerine verdiği 1.7.2021 tarih ve Bireysel Başvuru No: 2019/10634 sayılı kararında yasama dokunulmazlığı ile ilgili çok ayrıntılı değerlendirmelerde bulunmuştur. Şöyle ki;

“61. Kamu otoritelerinin kanuna dayalı olarak ve anayasal açıdan meşru birtakım amaçlarla siyasi faaliyetlere çeşitli sınırlamalar getirmesi mümkündür. Ancak milletvekillerinin yasama faaliyetleri Anayasa'da özel olarak koruma altına alınmıştır. Anayasa koyucu bu hükümlerle halkın siyasi iradesinin engellenmemesini ve hakkın özünün etkisiz hâle getirilmemesini hedeflemiştir (Kadri Enis Berberoğlu (2), § 60; Mustafa Ali Balbay, § 129; Sebahat Tuncel (2), § 42; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 72).

63. Demokratik temsil değerlerinin hayata geçirilebilmesi bakımından oldukça önemli güvenceler olan yasama bağımsızlıkları yüzyıllar süren anayasal mücadeleler sonucunda elde edilmiş anayasal kazanımlardır (AYM, E.2017/124, K.2018/9, 14/2/2018) . Bu güvencelerden yasama dokunulmazlığı, Meclisin rızası olmaksızın gözaltına alma ve tutuklama gibi ağır müdahaleler de dâhil olmak üzere ceza muhakemesi işlemlerinin uygulanmasına karşı suç işledikleri iddia edilen parlamento üyelerine tanınmaktadır. Hukukumuzda ilk kez 1876 Kanuni Esasisi'nin 79. maddesi ile giren yasama dokunulmazlığı kurumu, geçirdiği bazı değişikliklere karşın 1921 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu hariç sonraki anayasaların tamamında korunmuştur (Kadri Enis Berberoğlu (2), § 73).

64. Anayasa'nın 83. maddesinde hükme bağlanmış olan yasama dokunulmazlığı mutlak bir güvence olmayıp milletvekilinin parlamentodaki fiziki katılımını imkânsız kılacak zamansız ceza hukuku tasarruflarından geçici olarak koruma sağlar. Anayasa'nın 83. maddesine göre milletvekilliği statüsünün sona erdiği yahut aksi yönde bir parlamento kararının verildiği andan itibaren herkes gibi milletvekili de yargılanabilir (Kadri Enis Berberoğlu (2), §§ 74, 75).

65. Bu türden bir dokunulmazlığın iç içe geçen iki tür işlevi vardır: Yasama dokunulmazlığı ile ilgili kuralların varlığı her şeyden önce temsilî demokrasi ilkesini koruma ihtiyacına dayanmaktadır. Dokunulmazlık asıl olarak milletvekillerine bir ayrıcalık sağlamayı değil onların şahsında yasama işlevinin korunmasını ve böylece kamu yararının sağlanmasını amaçlar (AYM, E.2017/124, K.2018/9, 14/2/2018; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 75). İkinci olarak yasama dokunulmazlığı özellikle Mecliste azınlıkta kalan ve muhalif milletvekillerinin keyfi bir ceza kovuşturması ile geçici bir süre için de olsa yasama çalışmalarını yapmaktan alıkonulabilmesinin önüne geçmeyi amaçlar ve halkın seçilmiş temsilcileri olarak gereksiz müdahale kaygı ve baskısı taşımaksızın demokratik işlevlerini güvenceli bir biçimde ve gereği gibi yerine getirebilmelerini sağlar. Böylece milletvekillerinin halkın iradesini Meclise tam olarak yansıtarak millî iradenin eksiksiz gerçekleşmesi sağlanmaya çalışılır (AYM, E.1994/21, K.1994/40, 21/3/1994; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 74).

66. Anayasal bir kurum olan yasama dokunulmazlığı milletvekillerinin bir engelle karşılaşmadan yasama faaliyetlerine serbestçe katılmalarını sağlamaya yönelik bir koruma mekanizması sunduğundan bunun temsilî demokrasinin işleyişi bakımından önemli bir işleve sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu sebeple anayasa yargısına hâkim olması gereken hak eksenli yaklaşım yasama dokunulmazlıklarına ilişkin anayasal kuralların yorumlanması için de geçerli olmalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında bu yaklaşımın bir sonucu olarak Anayasa'nın 83. maddesine getirilen istisnaların -Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı da dikkate alındığında- dar ve özgürlük lehine yorumlanması gerektiğini ifade etmiştir (Mustafa Ali Balbay, § 114; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 99; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 91).”

Elbette yasama dokunulmazlığı mutlak değildir. Yasama dokunulmazlığının istisnaları bizzat Anayasa tarafından öngörülmüştür. Bunlar, ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14. maddesindeki durumlardır. Ancak Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen Ömer Faruk Gergerlioğlu kararında da belirttiği gibi, esasen Anayasanın 14. maddesinin hangi suçları kapsadığı da tam olarak anlaşılmamaktadır.

“88. Sonuç olarak Anayasa'nın 14. maddesinin birinci fıkrasının metni, Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar" ibaresini, dolayısıyla da Anayasa'nın 14. maddesinin birinci fıkrası kapsamına girmesi nedeniyle yasama dokunulmazlığı dışında bırakılan suçları salt yargı organlarının kararlarıyla anlamlı bir şekilde belirlemeye ve böylece belirlilik ve öngörülebilirliği sağlayacak şekilde yorumlamaya elverişli değildir.

103. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 14. maddesinin üçüncü fıkrasından ve Anayasa'nın seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını düzenleyen 67. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerinden hareketle Anayasa'nın 83. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Anayasanın 14 üncü

maddesindeki durumlar" ibaresinin kapsamına hangi suçların girdiği konusunda kanun koyucunun düzenlemesi dışında yargı organlarınca yapılan yorumlarla belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamanın mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

Dolayısıyla, yasama dokunulmazlığının istisnaları bile tartışmalı iken salt meşru müdafaa niteliğindeki bir müessir fiil üzerinden Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesi, yasama çalışmalarından uzaklaştırılması dışında hiçbir şeye hizmet etmeyecektir.

Nitekim AİHM, 1 Şubat 2022 tarihinde açıkladığı Encü/Türkiye kararı ile HDP'li 40 milletvekilinin, 20 Mayıs 2016 tarihinde dokunulmazlıklarının kaldırılması ve yargılanmaları nedeniyle ifade hürriyetlerinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi'nin ihlal edildiğinin altını çizen mahkeme, dokunulmazlıkların Anayasa'ya "aykırı" şekilde kaldırıldığına hükmetmiştir. Ayrıca, milletvekili iken tutuklanan davalıların serbest bırakılması ve yeniden yargılanmasına karar vermiştir. Anayasa'nın 90. maddesine göre usulüne uygun yürürlüğe girmiş uluslararası sözleşmeler Türkiye açısından bağlayıcıdır. AİHM'nin Encü/Türkiye kararı önümüzdeyken bir kez daha siyasi emellerle bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması, hem AİHS hem de Anayasaya aykırı davranmayı peşinen kabul etme anlamına gelecektir.

2- USULE DAİR DEĞERLENDİRME

a- Görüşmelerin Basına Kapalı Gerçekleşmesi

Bilindiği üzere Salihe Aydeniz'in maruz kaldığı polis şiddeti karşısındaki meşru müdafaa fiili, iktidar ve ortağının direktifleri ile anında fezlekeye dönüşmüş ve hiç vakit kaybedilmeksizin, Komisyon İçtüzüğü'nün önerdiği sürelerin çok daha öncesinde süreci tamamlamak için canhıraş çalışmıştır. Yaklaşık 12 saat süren Karma Komisyon toplantısında "terör örgütü propagandası yapma", "kamu görevlisine görevini yaptırmamak için direnme", "kamu görevlisine görevinden dolayı alenen hakaret" ile "kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme ve bunlara katılma" iddiasıyla hakkında 5 dokunulmazlık dosyası hazırlanan DBP'li Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılması yönünde oy çokluğuyla karar alınmıştır.

Ancak Komisyon görüşmelerinin görsel ve yazılı basına kapalı olarak gerçekleşmesi komisyonda gerçekleşen hadiselerin kamuoyundan gizlenmesi anlamını taşımakta olup usule, yasaya ve teammüllere aykırı şekilde bir süreç işletilmiştir. Daha evvelki benzer toplantılarda yazılı basın toplantı müddetince süreci izlediği bilinirken Salihe Aydeniz'e bu şekilde farklı bir muamele ile yaklaşılması kabul edilemezdir. Her ne kadar bu usulü aykırılık, Salihe Aydeniz'in mahremiyeti olarak Komisyon Başkanınca ifade edilse de dokunulmazlıkların kaldırılmasına dönük Aydeniz'e isnat edilen suç tiplerinin mahremiyeti gerektirmeyeceği açıktır. Öte yandan, Salihe Aydeniz ile ilgili ihsası reylerini gizlemeyen ve her koşulda Aydeniz

aleyhine beyanat veren Komisyon üyelerinin varlığı nazara alındığında, bu iddianın gerçekçi bir yan içermediğini açıkça söylemek mümkündür. Yani Aydeniz'in dosyaları hakkında sürekli surette iktidar mensupları ve yandaş olarak tanımlanan medya organlarında bilgiler paylaşılmış olması, gizlilik kuralının en başından egale edildiğinin göstergesi olmuştur.

Komisyon toplantısında yaşanan tartışmaların kamuoyunca bilinmesi ise ayrıca kamu yararı gereğidir. Çünkü milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması, onun yargıya teslim edilmesi meselesi salt milletvekilinin kendi kişiliğine özgü bir durum değildir. Milletvekili; oylarını alarak halk iradesinin gereğini yapma sözü vermiş bir temsilcidir ve ona oy veren kitlelerden ayrı düşünülemezdir. İradesini Salihe Aydeniz'e teslim eden yurttaşların Komisyon tartışmalarına vakıf olması hem kamu yararı gereği hem de demokrasinin olmazsa olmaz koşuludur. İki çıkarın çakıştığı durumlarda kamu yararının esas alınması elzemdir. Yani Salihe Aydeniz'in dosyalarının tartışılması ve akabinde verilecek karar kamuoyu ve yurttaşları doğrudan ilgilendirmektedir.

b- Anayasaya Aykırılık Yönünden

Anayasa ve İçtüzük hükümleri gereğince kurulan komisyonlar inceleme konusu talebin siyasi saiklere dayanıp dayanmadığını incelemek, yetki ve görevlerinde olup olmadığını tetkik etmek zorundadır. Temsili demokrasinin doğal sonucu olarak parlamentoda oluşan aritmetiğe göre meclis çoğunluğunu oluşturan iktidarın muhalefeti baskı altına alma, Anayasayı iktidar bloğunun çıkarlarına göre yorumlayarak siyasi saiklerden hareketle muhalefeti baskı altında tutma girişimleri demokratik hukuk sisteminin ve temsili demokrasinin özüne aykırıdır. Özellikle de Türkiye'de yargı bağımsızlık ve tarafsızlığının ortadan kalktığı göz önünde bulundurulduğunda dokunulmazlığın önemi daha da artmaktadır. Bu bağlamda komisyon, talebin siyasi saiklere dayanıp dayanmadığını değerlendirmek zorundadır. Aksi halde iktidara eklenmiş yargının verdiği talimatlı, siyasi kararlar ile iktidar bloğunun dokunulmazlıkların kaldırılması sürecini art niyetli olarak kendi lehine işletmesi kaçınılmaz olacaktır.

Parlamentoda tek vekille temsil olanağı bulunan DBP'ye ait bir dosyanın görüşülmesi ayrıca özel bir öneme sahiptir. DBP Eş Genel Başkanı olan Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılması ve işletilecek olan diğer süreçler HDP bileşeni olan DBP'nin temsil imkanını ortadan kaldıran bir düzenleme olarak tarihe geçecektir. Son 5 yılda 13 milletvekilimizin üyeliğinin düşürülmüş olması, meclis aritmetiğinin muhalefet aleyhine değiştirilme iradesini ortaya çıkarmaktadır. Tamamen iktidarın siyasi emellerine dayanan bu gelişmeler DBP Eş Genel Başkanı olan Salihe Aydeniz'in özelinde bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

3- ESASA DAİR DEĞERLENDİRME

A- Tarihsel Arka Plan

Kürt sorunu yüzyıllık bir sorun olarak önümüzde durmakta olup bu meselenin tek çözüm mercii bu parlamentodur. Bu parlamentoda Kürt halkının iradesini tanımama yönünde gelişen siyasetin ise ülkeyi içine düşürdüğü çoklu krizi doğurduğu ve beslediği yadsınmamalıdır. Esasen halkların talepleri en gerçek pusuladır ve bu pusulanın işaret ettiği doğrultuda bir yönetim tüm sorunların anahtarıdır. Nitekim seçimlerde HDP'nin öncülleri ile bileşenlerinin elde ettiği kazanımlar ve parlamentoda HDP'yi 3. büyük parti olarak temsil ettiren irade bunun en kutsal ve önemli örneğidir. Bunun yadsınmasının ise sadece sorunu büyütücü bir öge olarak ele alınması elzemdir. Halkların pusulasına uymak yerine onların iradelerinin sonucu olarak parlamentoya gelen milletvekillerine dokunmak, demokratik olmadığı gibi etik de değildir.

HDP ve bileşenimiz olan siyasi partilerin milletvekilleri hakkında düzenlenen fezlekelerin ezici çoğunluğunu, örgüt propagandası, suçu ve suçluyu övme, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme gibi, ifade özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakları kapsamında değerlendirilebilecek isnatlar oluşturmaktadır. DBP Eş Genel Başkanı Salihe Aydeniz'in görüşülen fezlekeleri de aynı doğrultuda olup milletvekilliğin düşmesine sebep suçlardan dahi değildir. Anayasa Komisyonu gündeminde olan ve milletvekili olmaya engel suçlardan olan suç tiplerinden fezlekesi gelen diğer milletvekilleri yerine DBP'li bir vekilin fezlekesinin görüşülüyor oluşu da son derece manidardır. Parlamento tarihi boyunca da bu durum tekrarlanagelmiş ve ayrımcılık, bunu önlemekle mükellef parlamento tarafından bizzat gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin parlamento tarihi, toplumun ve bunun yansıması olarak parlamentonun tek tipleştirilmesi girişimlerinin de tarihidir. Bu tarihi, 69'u Müslüman, 46'sı Gayrimüslim 115 üyeye toplanmış 1877 Meclis-i Mebusanı ile başlatmak gerekir. İkinci Meşrutiyet'in ardından 1908'de açılan Meclis-i Mebusan'da 11 farklı halktan mebus yer almıştır. Çeşitli dönemlerde sayıları değişse de, Türk, Kürt, Arap, Rum, Ermeni, Arnavut, Yahudi, Bulgar, Sırp, Ulah ve Asuri mebuslar görev yapmıştır. Kuşkusuz bu toplumu oluşturan tüm halkların iradelerinin yansıması ekonomik, hukuk, ve daha bir çok sorunun çözümüne de katkı sunacak bir değer olmuştur. Ancak bu değer daha sonra tek tipleşmeye kurban edilmiş ve bu günlere gelinmiştir.

1990'lı yıllardan itibaren Halkın Emek Partisi (HEP), Özgürlük Demokrasi Partisi (ÖZDEP), Demokrasi Partisi (DEP), Demokrasi ve Değişim Partisi (DDP), Demokratik Kitle Partisi (DKP), Halkın Demokrasi Partisi (HADEP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP), Demokratik Toplum Partisi (DTP) ve BDP kurulmuş; hepsi de hedefine sorunun barış temelinde çözümünü koymuştur. Ancak 90'ların karanlık iklimi; DEP Mardin Milletvekili Mehmet Sincar'ın ölümünü beraberinde getirmiştir.

Yine, 1991 ve 1994 arasındaki çatışmalı süreçte, legal siyasetin temsilcisi olan HEP ve DEP'in 50'den fazla üyesi öldürülmüştür.

Bilindiği üzere DEP milletvekilleri Orhan Doğan ve Hatip Dicle, 2 Mart 1994'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden çıkışta sivil polisler tarafından yaka paça gözaltına alınmış, aynı gün TBMM'de yapılan oylamada DEP milletvekilleri Orhan Doğan, Hatip Dicle, Leyla Zana, Ahmet Türk, Sırrı Sakık ve bağımsız milletvekili Mahmut Alınak'ın dokunulmazlıkları kaldırılmış ve Ankara 1 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi, Kürt milletvekilleri hakkında "derhal sorguya alma" emri vermiştir. Orhan Doğan ve Hatip Dicle'nin ardından 4 Mart 1994'te Leyla Zana ve diğer milletvekilleri gözaltına alınmış, ardından tutuklanmışlardır. 16 Haziran 1994'te Anayasa Mahkemesi, 7 Mayıs 1993'te kurulan DEP'inkapatılmasına ve 5'i cezaevinde bulunan 13 milletvekilinin tümünün dokunulmazlığının kaldırılmasına karar vermiştir. 1 Temmuz 1994'te Selim Sadak da gözaltına alınmış ve 12 Temmuz'da tutuklanmıştır. 3 Ağustos 1994'te tutuklu bulunan 6 eski milletvekiliyle başlayan DEP davası, 8 Aralık 1994'te sonuçlanmıştır. Diyarbakır milletvekilleri Hatip Dicle ve Leyla Zana ile Şırnak milletvekilleri Orhan Doğan ve Selim Sadak, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 15'er yıl ağır hapis cezasına çarptırılmışlardır.

DEP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasından 10 gün önce dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, *"Eşküyayı Bekaa'da aramaya gerek yok. Maalesef bunların bir kısmı Yüce Meclis'in çatısı altındadır"* diyerek, DEP'lilerihedef göstermiş olması, dönemin Başbakanı Tansu Çiller de 2 Mart 1994 yılında partisinin grup toplantısında kullandığı *"Meclis'te PKK'nun barındığı bir gölge vardır, bunu Meclis'in üzerinden kaldırmakla yükümlüyüz"* ifadesi ülkenin yıllarının heba edilmesine sebep olmuştur.

Ancak geleneğimize ait tüm siyasi partiler halkın gücü ile var olmuş, demokratik ve barışçıl bir çözüm adına mücadele vermiştir. Bugüne değin ürettiğimiz pratikler ve ortaya koyduğumuz irade bunun şüphesiz en önemli ispatıdır. Nitekim çözüm süreci müddetince çatışma yaşanmaması, cenazelerin gelmemesi, kısaca annelerin ağlamamasına yönelik atılan adımlar ülkede demokratik iklimin hâkim olacağına dair umudu da büyütüştü. Ancak bu umut; cumhurbaşkanı Erdoğan'ın tek başına iktidarı elde edemediği 7 Haziran seçimlerinin ardından yok edilmiş, halklar açısından büyük yıkımların da başlangıcı olmuştur. HDP'nin kapatılması ve fezlekeleri sürekli olarak bir kampanyaya dönüştüren cumhurbaşkanının yasama ve yargıyı tek elde toplama gayretinin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.

Nitekim HDP'ye dönük baskı ve tasfiye politikaları; 20 Mayıs 2016'da muhalefetin de olumlu oy kullandığı ve Meclis'te kabul edilen teklif, 24 Mayıs günü Cumhurbaşkanlığına gönderildiğinde başlamıştır. Cumhurbaşkanı tarafından dokunulmazlıklara ilişkin olan kanun teklifi onaylanmasını müteakip 4 Kasım 2016 günü Bingöl, Diyarbakır, Hakkâri, Şırnak ve Van illerindeki savcılıklarca HDP'li milletvekilleri hakkında gözaltı kararı verilmiştir. 12

milletvekili önceden hazırlanmış uçak, helikopter ve araçlar ile Bingöl, Diyarbakır, Hakkâri ve Şırnak Emniyet Müdürlüklerine götürülmüşlerdir. Aynı gün çıkarıldıkları mahkemelerde HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş ile HDP Grup Başkanvekili ve Diyarbakır Milletvekili İdris Baluken ile milletvekilleri Abdullah Zeydan, Ferhat Encü, Gülser Yıldırım, Leyla Birlik, Nihat Akdoğan, Nursel Aydoğan, Selma Irmak tutuklanırken; İmam Taşçıer, Ziya Pir, Sırrı Süreyya Önder denetimli serbestlik hükümleri uygulanarak serbest bırakılmıştır. Sonrasında ise Ahmet Yıldırım, İbrahim Ayhan ve Osman Baydemir'in vekilliği düşürülmüş, Türk ve Kürt hakları adına ettiği yemin gerekçe edilerek Leyla Zana'nın, devamsızlık gerekçe gösterilerek Tuğba Hezer Öztürk ve Faysal Sarıyıldız'ın vekillikleri düşürülmüştür. Leyla Güven ve Musa Farisioğulları ile birlikte 26. ile 27. Yasama dönemlerinde toplam 13 milletvekilinin vekilliklerinin düşürülmesine yönelik pratik ülke halkları açısından derin bir travma yaratmıştır. Unutulmamalıdır ki, milletvekilliği düşürülmesi o milletvekili özelinde bir durum olmayıp, o iradeye oy veren milyonların yok sayılması manasına gelmektedir. Ki bu hadisenin demokrasilerde yeri yoktur.

Bilindiği üzere halk egemenliğine dayalı addedilen bu parlamentoda en son ise Semra Güzel'in dokunulmazlığı kaldırılmıştı. Bütün bu yaşananlar, Kürtlerin demokratik siyasette ısrarının önüne geçememiş; fezlekeler, yargı eliyle demokratik siyasete ve halkın iradesine dönük siyasi operasyonların bir aygıtı olmaktan öteye geçememiştir.

B- Esasa Dair Değerlendirmelerimiz

1-Salihe Aydeniz'in, Dokunulmazlığının Kaldırılmasını Gerektirecek Herhangi Bir Neden Yoktur

Sayın Aydeniz'e dair dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin iddiaların tamamı gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları gerek Yargıtay'ın ilgili kararları ve gerekse de Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlar çerçevesinde suç teşkil etmeyecek olan iddialardır. Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılmasının talep edildiği fezlekelerin tamamı; ifade özgürlüğü kapsamına giren barışçı söylemlerinin, barışçıl talepleri doğrultusunda katıldığı barışçıl protestoların, kısacası bir kadın vekilin barış mücadelesinin propaganda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet vb. ithamlarla kriminalize edildiği dosyalardan oluşmaktadır.

a-) Salihe Aydeniz'in Barışçıl Talebi Propaganda Suçunu Oluşturmaz

Salihe Aydeniz'in "Tecrite Hayır" söylemi ile örgüt propagandası yaptığı ileri sürülerek düzenlenen fezleke ile dokunulmazlığı kaldırılmak istenmektedir. Propoganda suçunun, milletvekili seçilmeye engel ve dolayısı ile milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılarak yargılanma yolunun açılmasına neden

olacak suçlardan olmadığını az evvel belirtmiştik. Nitekim AYM tarafından Figen Yüksekdağ hakkındaki kararı da bu yönde olup propaganda suçu düşünce hürriyeti kapsamındadır.

Öte yandan Aydeniz'in propaganda suçu işlediğine dair iddia tecride karşı çıkan bir toplantıya katılmış olmasıdır. Bilindiği üzere tecrid, dış dünya ile erişim engelinin sert ve uzun süreli olacak şekilde sistematik bir biçimde uygulandığı cezaevleri için hukuk, insan hakları ve siyaset terminolojisinde sıklıkla kullanılan bir kavramdır. İmralı Cezaevi için de orada bulunan tüm mahpusların çok uzun sürelerle aileleri ve avukatlarıyla görüşmelerine izin verilmediği, yine aile ve avukatlarının HDP ve bileşen partilerine, STK'lar ve hak savunucularına yapmış olduğu başvuru ve bilgilendirmeler, duyarlılık çağrıları vesilesiyle bilinmektedir.

İmralı Cezaevi'nde 27 Temmuz 2011 ile 2 Mayıs 2019 tarihleri arasında Öcalan'ın hiçbir avukat görüşmesi gerçekleştirmediği görülmektedir. İmralı'da bulunan diğer üç siyasi mahpus da İmralı'ya nakledildikleri 2015 yılından günümüze dek hiçbir avukat görüşmesi gerçekleştirmemişlerdir. Aile görüşmeleri de benzer biçimde kısıtlanmış; ya yılda sadece bir defa ya da çoklukla hiç görüşmeme şeklinde süregitmiştir. İmralı Cezaevi'nde 2011 yılından bu yana yalnızca 2019 yılında Öcalan ile beş avukat görüşmesi yapılabildiği kamuoyunun bilgisi dahilindedir. Son olarak 25 Mart 2021 tarihinde aileler ile yapılan telefon görüşmesinden bu yana da İmralı Cezaevi'nde herhangi bir görüşme gerçekleşmediği ve oraya dair herhangi bir bilgiye erişilemediği görülmektedir. İmralı Cezaevi'ndeki tecrit haline ilişkin hem Anayasa Mahkemesi hem AİHM önünde çok sayıda bireysel başvuru gerçekleştirilmiştir. Avrupa Konseyi ve Türkiye sınırları içerisinde herhangi bir cezaevinin bu denli erişim ve denetim dışı tutulması, dış dünya ile tüm temasının kesilmesi insanlık dışı muamele olarak elbette bir milletvekili açısından siyasal ve hukuksal bir eleştiri gerekçesidir. Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) raporlarında da İmralı Cezaevi'ndeki isolation/tecrit hali sıklıkla incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

Türkiye halkları açısından tecridin, bir insanlık suçu ve hukuk dışı uygulama olmasının ötesinde de bir anlam ve etkisi bulunmaktadır. Bu anlam ve etki; Sayın Abdullah Öcalan üzerindeki mutlak tecritin kaldırılması ile diyalog kanallarının açılması, barış zemininin oluşturulması ve dolayısıyla tüm Türkiye halkının refahıdır. Nitekim 2012-2015 yılları arasında İmralı Cezaevinde Öcalan ile Hükümet yetkilileri arasında yürütülen görüşmelerin Türkiye'nin toplumsal barışına siyasal ve sosyal ilişkilerine katkısı inkar edilemez bir gerçektir. Ayrıca Öcalan hakkında kimi açıklamalar yapıp hakkında herhangi bir işlem yapılmamış iktidar mensubu milletvekillerinin varlığı da meselenin diğer önemli boyutudur. Buna dair belli başlı birkaç örnek verecek olursak mesele çok daha iyi anlaşılacaktır:

- AKP'li Özlem Zengin, 2015 yılında Sevilay Yılman'ın sunduğu programda HDP eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ı, PKK lideri Abdullah Öcalan'ı örnek almadığı için eleştirmiş ve "Selahattin Demirtaş'ın kullandığı dil, Öcalan'ın dilinden çok farklı. Kendisinin onu rehber alması lazım" ifadelerini kullanmıştır.

• 2014 yılında AKP Adıyaman Milletvekili Mehmet Metiner, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın hükümet-cemaat çatışmasına benzin dökmeyecekleri yolundaki açıklaması ve Gezi sürecindeki tavrını överek, “Öcalan, Türkiye'nin demokratikleşme sürecine katkı sağlayan bir yerde duruyor” demiştir.

Bu hususları akılda tutarak yukarda da ifade etmiş olduğumuz üzere Aydeniz'in görüşülen fezlekesinin suç teşkil etmediğini, bağımsız yargı organlarının böylesi bir eylemin kovuşturulmasına yer olmadığı yönünde karar vereceğinin altını tekrar çizmekte fayda bulunmaktadır.

Nitekim gerek ilgili mevzuat, gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, Yargıtay kararları ve gerekse de Anayasa Mahkemesi kararları bu savı destekler niteliktedir.

Kaldı ki toplumsal ve siyasal çoğunluğu sağlamak; her türlü düşüncenin barışçıl ve bir şekilde serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu bağlamda, ifade özgürlüğünün demokratik bir toplum için yaşamsal olduğu ve demokrasinin temel değerlerini teşkil ettiği unutulmamalıdır. Demokrasinin temeli, sorunları açık bir tartışmayla çözebilme gücüne dayanmaktadır. Şiddetli kışkırtma veya demokratik ilkelerin reddi durumları dışında ifade özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan müdahaleler demokrasiye zarar vermekte ve onu tehlikeye atmaktadır. Sarf edilen bazı görüş ve ifadeler kamu gücünü kullanma organının nazarında incitici nitelikte olsa dahi buna karşı müdahalenin söz konusu olamayacağına ilişkin Anayasa Mahkemesinin birçok kararı bulunmaktadır.

Yargıtay'ın 16. Ceza Dairesinin 15/6/2017 tarih, 2017/1334 esas, 2017/4470 sayılı kararı; “Cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da teşvik edecek şekilde yapılması zorunlu kılınmıştır. Yargıtay toplantı ve gösteri yürüyüş sırasında olsun veya olmasın, yazı veya sözlerle atılan slogan, taşınan pankart veya giyilen üniforma ve verilen mesajın şiddete çağrı, tahrik ve teşvik edici ya da silahlı direnişe veya isyana davet şeklinde veya insanda saldırgan duygular oluşturacak biçimde anlamsız bir nefret yaratarak şiddetin doğmasını uygun bir ortamın oluşmasını körükleyecek nefret söylemi niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi, doğrudan veya dolaylı şiddete çağrı var ise sanığın kimliği, konumu, konuşulan yer ve zaman gibi açık ve yakın tehlike testi bakımından analize tabi tutulması gerektiğini ifade etmiştir.” “Örgütün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerini öven, meşru gösteren ya da teşvik eden içerik taşımadığına, olayın meydana geldiği yer ve muhatap kitle de dikkate alındığında propaganda suçunun unsurlarının oluşmadığına karar verilmiştir.” şeklindedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargıtay'ın söz konusu kararına ilişkin Anayasa Mahkemesi yaptığı değerlendirmede; “Bir, şiddet bir araç olarak görülüyorsa yani bir araç olarak şiddet gösteriliyorsa; iki, kişiler hedef gösterilip kanlı bir intikam isteniyorsa; üç, benimsenen düşünceler için şiddete başvurmaın meşru bir yol olduğu ileri sürülüyorsa; dört, insanda saldırgan duygular uyandıracak biçimde anlamsız bir nefret yaratarak şiddetin doğmasına uygun ortam kışkırtılıyorsa

ifade özgürlüğüne müdahale edilmesi mümkündür.” demek suretiyle, bunlar yoksa propaganda suçundan bahsetmek mümkün değildir, biçiminde görüş beyan etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Bahçeci ve Turan Türkiye kararında; “Yaşasın Abdullah Öcalan, yaşasın başkan, yaşasın halkların kardeşliği, yaşasın Kürdistan!” sözlerini içerik olarak şiddete başvurmayı, silahlı direnişi ve başkaldırıcıyı teşvik etmediğini, kin ve husumet dolu bir söylemin de söz konusu olmadığını ifade etmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin “Ömer Türkiye” kararında, “Başvuranın adı geçen Kürtlerin lideri olarak tanımladığı, konuşmasında şiddete teşvike yol açmadığına...” karar vermiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aynı zamanda Lütfiye Zengin ve diğer kararında da bunu defaten dile getirmiştir. Yine, “Kılıç ve Eren Türkiye” kararında “Sürekli ayaklanalım, başkanımız Öcalan.” şeklindeki sloganı şiddet içeren bir toplanmayla atıldığı sonucuna varmakla birlikte, anılan sloganın atılmasının anlık olarak herhangi bir kişiye zarar vermediğinin altını çizmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bahse konu sloganın ulusal güvenlik ve kamu düzeni içerisindeki potansiyel etkisini sınırlandıran yasal ve barışçıl bir toplantı sırasında atıldığını, bu nedenle şiddete teşvik etmediğini belirtmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre; benzer bir slogan nedeniyle kişilerin cezalandırılması mümkün değildir.” Yine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin “Murat Belge ve Türkiye” kararı; “Öcalan'a ‘Kürtlerin lideri’ diyen başvurucunun cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne aykırı bulduğu kararında. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi konuşmanın yapıldığı kapsamlı ve göstericilerin davranışlarını dikkate almıştır.” Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ayrıca başvuranın konuşmasının kamu düzeni üzerinde olumsuz bir etkisinin olup olmadığını incelemiş, başvuruya konu toplantının barışçıl olmadığını veya gösteriye katılan kişilerin, başvuranın konuşmasını dinledikten sonra şiddet içeren eylemlerde bulunduğunu gösteren herhangi herhangi bir delil olmadığını belirtmiş ve bu şekilde hak ihlali işlenmiştir, demektedir.

Anayasa Mahkemesinin bu konuyla ilgili olan değerlendirmesinde; “İfade özgürlüğü, kişinin düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yapabilmesi anlamına geliyor.” denmiş olup “Çoğunluğu muhalif olanlar da dâhil olmak üzere, düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve bu konuda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir.

Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğunluğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifade etmesine bağlıdır.” ifadesine yer verilmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğünün demokratik bir toplum için yaşamsal olduğu ve demokrasinin temel değerlerini teşkil ettiği unutulmamalıdır. Demokrasinin temeli, sorunları açık bir şekilde tartışmayla çözebilme gücüne dayanmaktadır. Şiddeti kışkırtma veya demokratik ilkelerin reddi durumları dışında ifade özgürlüğünün

kullanımından kaynaklanan müdahaleler demokrasiye zarar vermekte ve onu tehlikeye atmaktadır. Sarf edilen bazı görüş ve ifadeler kamu gücünü kullanan organlar nezdinde incitici, yaralayıcı ve kabul edilemez görülse bile hukukun üstünlüğüne dayanılarak oluşturulan demokratik bir toplumda kurulu düzene karşı çıkan veya başta kamu gücünü kullanan organların eylemlerini eleştiren fikirler serbestçe açıklanmalıdır.

b-) Barışçıl Gösteriye katılmak 2911 Sayılı Yasaya Muhalefet Suçunu Oluşturmaz

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) içtihatlarına göre toplanma ve gösteri yapma hakkı, demokratik toplumlarda olmazsa olmaz olup korunan temel haklar arasında yer almaktadır. AİHS 10. madde ile korunan ifade özgürlüğüyle iç içe olan bu hak sayesinde vatandaşlar, politikacıların ve ülkeyi yönetenlerin davranışlarını eleştirme, ülkede uygulanan politik uygulamalar ve projeler üzerinde etkiye bulunma ve demokratik taleplerini dile getirme imkanına sahip olmaktadır. Bu yönüyle toplanma özgürlüğüne ve göstericilerin ifade özgürlüklerine müdahale yapılması demokrasiyi işlevsiz kılmakta, hatta demokratik toplumun varlığını tehlikeye sokmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesine göre:

"Herkes asayişini bozmayan toplantılar yapmak, demek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir."

Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesine göre:

"Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir."

Anayasanın 34. maddesine göre:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

Anayasanın 13. maddesine göre:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

Mevcut anayasal düzenleme uyarınca toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, önceden izin almadan yapılacağı yönündedir. Fakat Türkiye’de başta HDP ve bileşenleri olmak üzere muhalefetin tüm eylem ve etkinlikleri valilik kararlarıyla rutin olarak yasaklanmaktadır. Alınan tüm yasaklama kararlarının somut bir yasal dayanağı ve yukarıda belirtilen temel mevzuat ile uyumluluğu bulunmamaktadır. Valiliklerin web sitelerinde yayınladığı yasaklama kararlarında yasaklama kararlarının dayanak mevzuatı bile gerekçe yapmamaktadır. Bütünüyle subjektif yorumlarla ve varsayımlarla temel hakların kullanılmasının yasaklama kararı amaç, sebep ve yetki bakımından da hukuka aykırıdır.

Gerçekten de düşünceyi açıklama özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde devletin etkin bir işlevi söz konusudur ve hukuksal korumayı sağlayacak olan da devlettir. Dahası devlet, çoğulcu demokratik ilkeler çerçevesinde kendisinin koyduğu normlara uygun düşünmemeyi de güvenceye almalıdır. Bu bağlamda, bireyin düşüncesinin oluşum evresinde gerekli düzenlemeleri yapmanın yanı sıra devlet; düşüncesinden ötürü kınanmamak ve düşüncesini açıklamak ve yaymak ile nihayet meşru sınırlar içinde düşüncesine uygun davranışlarda bulunabileceği ortamı bireylere sağlamakla yükümlüdür. Dolayısıyla devletin biri pozitif, diğeri negatif olmak üzere iki tür yükümlülüğü bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Pozitif yükümlülüğü uyarınca devlet, bu özgürlüğün yaşanabileceği ortamı hazırlamak; negatif yükümlülüğü gereğince de kabul edilen sınırları içerisinde bu özgürlüğün kullanılmasına müdahale etmemek durumundadır.

“Toplanma özgürlüğü”, çağdaş toplumlarda “düşünceyi açıklama ve bilgi edinme” özgürlüğünün bir uzantısıdır, bu özgürlüğün önemli bir gerçekleşme aracıdır. Toplanma, kişilerin, görüşlerini açıklamak, fikirlerinde bulunmak için, özel veya kamuya ait, açık veya kapalı bir alanda bir araya gelmelerini ifade eder. Devletler, bireylerin, barışçı metodlarla, şiddete başvurmaksızın toplanma hakkını kullanabilmelerini sağlamakla, bu amaca yönelik gerekli önlemleri almakla yükümlüdürler. Devletler, özellikle kamu alanlarında yapılacak toplantıları, belirli şartlara ve ön izne bağlayabilirler. Devletler toplantının barışçı karakterini sağlamak üzere gerekli önlemleri almak hak ve yetkisine sahiptir. **Barışçı metotlarla yapılacak bir toplantının, şiddete dayanan karşı girişimlere sebep olması olasılığı toplanma hakkını ortadan kaldırmaz.** Yasalara uygun olarak toplanma hakkını kullanan grupları devletler, diğer kişi veya grupların şiddete dayalı müdahalelerine karşı korumakla görevlidirler. Demokratik bir rejimde, karşı

gösteride bulunma hakkı, gösteri özgürlüğünü paralize edecek, ortadan kaldıracak bir biçimde kullanılamaz.

Anayasa'nın 34. maddesinin 2. ve 3. fıkraları çerçevesinde, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının belirli şartlarda kanunla sınırlandırılabilmesi ve yine toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak usul, şekil ve şartların kanunla düzenlenebileceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

AİHM, düşünceyi açıklama özgürlüğünü, demokratik toplumların ilerlemesi ve her ferdin gelişimi için temel koşullardan birini oluşturduğu şeklinde nitelendirmiştir. Bundan dolayı ifade özgürlüğünün, demokratik bir sistemin ön şartı olduğu söylenebilir. Yeni ve daha iyi fikirlerin ortaya çıkmasının zeminini ifade özgürlüğü oluşturmaktadır. Keza yeni düşünce ve taleplerin dile getirilmesi, mevcut sistemin kusurlarını ortaya çıkarmakta, yanlış uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlayarak toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Birbirinden farklı çeşitli fikirlerin olması ve bunların özgürce tartışılması, bireylere farklı düşünceler arasında seçim yapma olanağı sunmaktadır. Diğer yandan, demokratik bir ülkede ifade özgürlüğü kadar ifadenin sınırlarının olması da doğal karşılanmalıdır. Ancak bu sınırlamanın sınırları da açıkça çizilmelidir. Çünkü ifade özgürlüğünün sınırlandırılması, diğer birçok özgürlüğün dolaylı olarak sınırlandırılması sonucunu doğurmaktadır.

İdare, yasaklama kararında belirtilen gerekçelere ilişkin istihbari bilgiye sahip ise idarenin görevi temel bir hakkın kullanımını kısıtlamak, yasaklamak veya kullanımını engellemek ya da imkansız hale getirmek değil aksine bu hakları barışçıl bir şekilde kullanmak isteyen yurttaşların güvenliğini ve bu haklarını özgürce kullanmalarını sağlamak ve bunun önündeki engelleri kaldırmaktır. Dolayısıyla kendi temel görevini yapmayarak hakların kullanımını yasaklamayı ve bu sebeple yasal hakkını kullanan vatandaşlarına yönelik polis zoru ve yargı tacizini tercih etmesi hukuk devletinin gerekleriyle de uyumlu değildir.

Salihe Aydeniz'in vekili olduğu DBP'nin ve bileşeni olduğu HDP'nin müdahale edilmeyen, yasaklanmayan eylem ve etkinliği neredeyse bulunmamaktadır. HDP ve bileşenlerine yönelik 2016 yılından bu yana devam eden sistematik saldırıların bir parçası olan protesto hakkının engellenmesine yönelik müdahaleler açıkçası hem vekillerimize hem seçmenlerine hem de tüm topluma karşı suç işlenmesidir. Yukarıda izah etmeye çalıştığımız Anayasal hakkı koruma yükümlülüğü olanların müdahalenin mağduru olan Salihe Aydeniz'e fezleke hazırlaması da suçlunun suçunu örtbas etmeye çalışmasından başka bir şey değildir. Anayasa'nın 34'üncü maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11 no.lu Protokol'ünün 11'inci maddesi yerine Kaymakam ve Valilerin emriyle kolluk kuvvetlerinin milletvekillerine müdahalesi ve milletvekillerini darp etmesi eyleminin "üstün norm" niteliğinde değerlendirilmesi ise evrensel hukuk normlarından vazgeçildiğine dair ciddi bir emaredir. Bahse konu bu emare, ülkedeki mevcut çoklu krizin de kaynağına tekabül etmektedir. Ülkenin her yönüyle yaşadığı çoklu krizden çıkış noktası hukuka uymaktır, hukuku yol saymak değil.

Milletvekilinin, Anayasa'nın 34'üncü maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11'inci maddesinde belirtilen ilkeler doğrultusunda ve yüksek yargının da vermiş olduğu kararlar çerçevesinde düşünce ve kanaatlerini açıklamak için toplantı ve

gösteri yürüyüşü hakkını kullanması hukuk normlarına herhangi bir aykırılık teşkil etmemektedir. Yani, söz konusu fezlekelerin içeriği düşünce açıklaması, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasından kaynaklı olması nedeniyle varlıkları ve görüşülüyor oluşu Anayasaya aykırılık teşkil etmektedir.

c- Salihe Aydeniz Polise Mukavemet Suçunu İşlememiş Bilakis Kendisi Polis Şiddetinin Mağduru Olmuştur

Salihe Aydeniz hakkında düzenlenen tezkerelerin çoğunda iddia edilen müessir fiillerin de meşru müdafâ kapsamında olduğu inkar edilemez bir gerçektir. Aydeniz, hiçbir tepkisinde kolluğu hedef almamış sadece kendi yaşamını korumaya özgülenmiştir. Üstelik kolluğun elinde silah olduğu, silah kullanma yetkisini -pek çok pratikten bildiğimiz üzere-aştığı gerçeği Aydeniz'i refleks olarak yönlendirmiştir. Ortada bir saldırı ve müdahale olduğu gerçeği yadsınarak Aydeniz'in "polise saldırdığı" yönündeki iddia somut duruma da hayatın olağan akışına da aykırıdır. Elinde silah olan kolluğun şiddeti karşısında Aydeniz'in kendi vücut bütünlüğünü koruma refleksi son derece insani ve doğaldır. Özcesi kolluğun elinde silah olduğu, darba yönelik diğer materyallere sahip olduğu, fiziksel ve çoğunluk gücünü elinde bulundurduğu hususu meselenin nirengi noktasıdır. Aydeniz'in reflektif hareketi, polisin donanımından bağımsız düşünülmemelidir. Bu bağlamda, olay anına ilişkin dört bir taraftan çekilen görüntülerin hepsi istendikten sonra değerlendirmelerin ona göre yapılması gerekirken doğrudan dokunulmazlığın kaldırılmasına dönük kabulün siyasi bir saik olduğu aşikardır.

Salihe Aydeniz'in eylemine konu olayda polisin milletvekillerine dönük yoğun şiddet söz konusu olup, Aydeniz polisler tarafından yere düşürülmüştür. Kamera kayıtları incelenmeden, olaya dair tanık anlatımlarına başvurulmadan sadece kolluk ifadeleri nazara alınarak bir karara varılması hukuka aykırıdır. Aynı zamanda savunma hakkının da ihlalidir. Oysa AYM; "Kanunlarda öngörülen usullere tam olarak uyulmamış olması tek başına toplantı veya gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini ortadan kaldırmaz." demiş olup bu kriterin gözlem ardı edilmemesi gerekmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet ve Anayasa Komisyonlarından oluşan Karma Komisyonunda oluşturulmuş alt komisyon raporunda; "*Milletvekilliğinin saygınlığına gölge düşürdüğü için dokunulmazlığın kaldırılmasını istiyoruz*" şeklinde sözler sarfedilmiştir. Ancak Salihe Aydeniz'in olay günü bir milletvekili olarak polis kalkanlarıyla yere serilmiş olduğu ve darp edildiği; böylelikle de halkın vekili sıfatı ile milletvekili saygınlığına bizzat polis tarafından gölge düşürüldüğü gerçeği dikkatlerden kaçırılmıştır. Adeta bilinçli bir şekilde, polisin Aydeniz'e yönelik ve atanmışın seçilmiş karşı şiddetine konu eylemi gizlenerek Eş Genel Başkan Aydeniz, bir 'suçlu' gibi kamuoyuna lanse edilmiştir. Oysa olayın bizatihi polisin görevini kötüye kullandığı bir suç alenen ortada durmakta, üstelik Anayasanın milletvekiline tanıdığı 'dokunulmazlık' polis için uygulanmıştır.

Bir milletvekilinin darp edilmesi, bir genel başkanın yerde sürüklenmesi hakkında TBMM Başkanlığı hiçbir işlem yapmadığı gibi, meşru müdafaa niteliğindeki bir müessir fiille ilgili İçişleri Bakanlığı ve Cumhurbaşkanı tarafından infiale yol açacak biçimde paylaşımların, açıklamaların yapılması üzerine bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması istenmiş ve bu da “Biz milletvekilinin saygınlığını koruyoruz” denilerek gerekçelendirilmiştir.

Milletvekilinin saygınlığının nasıl koruduğunu göstermesi açısından birkaç örnek sunulacak olursa; daha önce polis şiddetine maruz kalan Salihe Aydeniz Van Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuş olup “13 Şubat 2019 tarihinde güvenlik görevlileri beni saçımdan sürüklemek suretiyle yere düşürdüler. Kasıtlı olarak toplum önünde beni itibarsızlaştırdılar. Bu nedenle bu güvenlik görevlilerinden şikâyetçiyim” demişse de Van Cumhuriyet Başsavcılığı 2019/5637 sayılı soruşturma dosyasında da sabit olduğu üzere milletvekilinin itibarını hiç umursamamış ve kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Yine Salihe Aydeniz, 12 Ekim 2019 tarihinde bir etkinliğe katılmış, Mehmet Noyan isimli Emniyet Müdür Yardımcısı tarafından orantısız güç kullanılması nedeniyle yaralandığını beyan etmiş ve sağlık raporu almıştır. Bunun üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuş ve Başsavcılık da 2019/58802 soruşturma numaralı dosyada, dosyanın işleminden kaldırılmasına karar vermiştir.

09 Temmuz 2019 tarihinde bir polis memuru Salihe Aydeniz’i sol kolundan tutarak otobüsten aşağı fırlatmış, ancak Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına 6 Aralık 2019 tarihinde yine kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Başka bir tarihte Salihe Aydeniz katıldığı bir etkinlik sırasında kendisine yönelik, kasten yaralamaya yönelik bir eylem sonucu düşüp yaralanmış; Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı da 28 Şubat 2019 tarihinde tekrar kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Salihe Aydeniz güvenlik görevlilerinin hakaret ve iftirasına maruz kaldığı için şikâyetçi olmuş fakat Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 1 Ekim 2018 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

Bu örnekler, milletvekilinin değil, bizzat kolluğun korunup kollandığının bir göstergesi olarak tarihe geçmiştir. Ancak şu ayrıma dikkat çekmek gerekir ki; polis her zaman değil, sadece muhalifler söz konusu olduğunda korunmuştur. Örneğin bir polis memuru iktidar partisinden Zeynep Gül Yılmaz’a sırf kimlik sorduğu için açığa alınabilmiştir.

Kolluk tarafından milletvekillerine dönük yoğun şiddet sadece Salihe Aydeniz’e uygulanmamış; DBP’inde bileşeni olduğu HDP’li birçok vekil sık sık polis

şiddetine maruz kalmıştır. Buna dair örnekler meselenin hukuki değil, siyasi olduğunu ortaya çıkaracak niteliktedir.

Yakın geçmişte, Ankara'da HDP Genel Merkezi'nin önüne polisin yönlendirmesi ve korumasıyla provokasyon amacıyla siyah çelenk bırakmak isteyen kişilerin polislerce korunması esnasında, kabalık içinden bir polis, HDP Batman Milletvekili Ayşe Acar Başaran'ı "Kes sesini, çivilerim seni valla" sözleriyle tehdit edebilmiştir. Açıkça ölüm tehdidi olan bu duruma dair şikayet başvurularının neticelenmemesine mukabil, Salihe Aydeniz'in kolluğa yönelik fiilindeki acele son derece çarpıcıdır.

12 Nisan 2022 tarihinde Kobanê kumpas davası kapsamında sabah yapılan gözaltıları Kadıköy'de protesto etmek isteyen HDP'lilere polis saldırmış, HDP Milletvekili Musa Piroğlu darp edilerek, tekerlekli sandalyesinden düşürülmüştür. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan açıklama ise "orantılı ölçüde müdahale edildiği" savunulmuştur.

15 Şubat 2019'de HDP Hakkari Milletvekili olan ve Demokratik Toplum Kongresi Eş Başkanlığını yürüten Leyla Güven'in ve 300'ü aşkın mahpusun hapisnede gerçekleştirdiği açlık grevi dolayısıyla destek yürüyüşü yapıldığı esnada, yürüyüşe müdahale eden polisler, Şırnak Milletvekili Hüseyin Kaçmaz'ı coplamış, Mardin Milletvekili Pero Dünder'ı ise elinden yaralamıştır.

2019'da Açlık grevinin 74. Gününde yapılan basın açıklaması ve yürüyüş esnasında, kolluk, HDP Milletvekili Remziye Tosun'a hakaret ederek, Tosun'u darp etmiştir.

Diyarbakır'da "Kayyım Darbesi" protestosunda ise HDP'li Milletvekilleri Feleknas Uca ve Ayşe Acar Başaran hastaneye kaldırılacak düzeyde darp edilmişlerdir.

Yukarıda sadece bir kısmına yer verdiğimiz bahse konu örnekler objektif olarak nitelendirildiğinde, darp ve tehdit eden kolluğun, üstelik seçilmiş milletvekillerine dönük yaklaşımı açıkça suçtur. Ancak bu suçların çoğu kez takipsizlik kararı ile sonuçlanmasına mukabil, bu örneklerle kıyaslanamayacak bir fiilin bir milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırmak için kullanılması en basit ifade ile halkları kin ve düşmanlığa tahrik suçu kapsamındadır. Şiddet uygulayan kolluğa biçilen fiili dokunulmazlığın, Anayasa ile milletvekillerine tanınan yasama dokunulmazlığından üstün tutulması ise ülkenin bir polis devleti haline geldiğinin net bir örneğidir.

DBP Eş Genel Başkanı Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılması yönündeki komisyon kararı; benzer fiilleri işleyen milletvekillerinin dosyalarının görüşülmemesi bakımından eşitliğe dolayısı ile Anayasaya aykırıdır. Şiddet uygulayan kolluğun yargılanmak yerine adeta ödüllendirilen tutumlarla korunması karşısında, halk adına temsil görevi üstlenen milletvekillinin dokunulmazlığı ile

eşitsiz bir terazide durdurulması ise Anayasanın rafa kaldırıldığına dair ciddi bir emare teşkil etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bu ve benzeri yüzlerce olayın hiçbirisinde bir milletvekilinin saygınlığına gölge düşürüyor diye taraf olmamış, bir milletvekilinin darp edilmesine, yerlerde sürüklenmesine karşı çıkmamıştır. Fakat şimdi “milletvekilinin saygınlığı” denilerek Salihe Aydeniz’in yerde sürüklendiği, darp edildiği bir etkinlik nedeniyle dokunulmazlığının kaldırılması istenmiştir.

2- İktidar Üyesi Milletvekillerinin Suç Teşkil Eden Fiilleri Hakkında Herhangi Bir Soruşturma/Kovuşturma Yürütülmediği Halde Salihe Aydeniz’in Meşru Müdafaa Kapsamındaki Müessir Fiili Nedeniyle Dokunulmazlığının Kaldırılmasının İstenmesi Hakkaniyete Uygun Değildir

Mevcut hukuk pratiklerinin zamana, kişiye, mekana göre uygulandığına dair pek çok hadise yaşanmış olup bu realitenin halkın yargıya olan güven duygusunu altüst ettiği açıktır. Bilhassa ceza yargılamasındaki bu pratiğin parlamento çatısı altında da görülüyor oluşu ülkenin anayasal kurallarının egale edildiğine delalettir.

Şöyle ki;

- Örneğin iktidar milletvekili M.Şirin Ünal’ın evinde Nadira Kadirova’nın cansız bedenine rastlanmış, Kadirova’nın öldürülüp öldürülmediği, intihar hususunun netleştirilmediği bir durum yaşanmıştır. Kadirova’nın ailesinin ölümün soruşturulması yönündeki talepleri görmezden gelinmiş, Ünal hakkında soruşturma başlatılmamış, "en azından yargı işini yapsın" dahi denmemiştir.

*Yine başka bir iktidar milletvekili olan Tolga Ağar’ın genç bir kadını cinsel saldırıya maruz bırakıp öldürdüğüne dair iddialara rağmen hakkında soruşturma başlatılmamıştır. 28 Mart 2019’da Elâzığ’da evinde ölü bulunan üniversite öğrencisi Yeldana Kaharman’ın otopsi raporundaki bulgular, intihar iddiasının aksine, asıldığı iddiasını güçlendiriyor olmasına rağmen, dosya “intihar” denilerek kapatılmıştır.

* 17-25 Aralık 2013’te görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma, kaçakçılık gibi suçlamaların yöneltildiği birçok kişi gözaltına alınmış; soruşturmaya ilişkin dosyaya ait teknik detaylar, görüntüler, ses kayıtları sosyal medya üzerinden çok hızlı bir şekilde yayılmıştır. Ancak yolsuzluk yapan bakanlar itinayla aklanmış; Meclis tutanaklarına yansıyan komisyon görüşmelerinde, Reza Zarrab tarafından bakanlara en az 130 milyon TL rüşvet verildiği belgelerle ortaya konulmuş olduğu halde Meclis Soruşturma Komisyonunun AKP’li üyeleri, eski bakan Egemen Bağış, Muammer Güler, Zafer Çağlayan ve Erdoğan Bayraktar’ı “Yüce Divana gerek yok” diyerek Yüce Divana göndermemişlerdir.

Özcesi milletvekillerinin rüşvet aldığı, yolsuzluk yaptığı ve İçişleri Bakanının suç işlediğine ilişkin yüzlerce haber basına yansımış olmasına rağmen bunların hiçbirisiyle ilgili herhangi bir soruşturma açılmamıştır. Daha evvelki yasama dönemlerinde olduğu üzere milletvekili olmaya engel suçlar kapsamında yer alan fiilleri gerçekleştiren milletvekilleri sırf iktidar bloğunda yer aldıklarından ötürü aklanmışlar, dokunulmazlık zırhından sonuna kadar yararlanmışlardır.

Yukarıda saydığımız suç iddialarının yanında diğer parti vekillerinin polis memurlarına yönelik suç işleyip haklarında herhangi bir işlemin başlatılmadığı örnekler de oldukça fazladır.

- 26 Mart 2009 'da Manisa Turgutlu'da gece yürüyüşü düzenleyen MHP ilçe örgütünü YSK kanunlarına aykırı olduğu için engelleyen komişere MHP Manisa Milletvekili Ahmet Orhan tokat atmış; hakaret etmiştir. Parti otobüsünün önü sıkıştırılan komiser linç edilmekten arkadaşlarının sayesinde kurtulmuştur.
- 22 Ağustos 2021 'de AKP Mersin Milletvekili Zeynep Gül Yılmaz'ın görevini yapan polis memuruna hakaretler yağdırdığı görüntüler ortaya çıkmış; Yılmaz'ın görevini yapan polis memuruna, "Ekibine tükürürüm" dediği, ismini istediği polis memuruna "Şerefsiz, pislik" gibi hakaretler savurduğu görülmüştür.
- 18.02.2004'te, AKP Mardin Milletvekili Selahattin Dağ, kendisine kimlik soran ve üzerini aramak isteyen polis memurunu dövmüş, seçmenlerinin önünde aranmasının ve kimlik sorulmasının doğru olmadığını belirterek, "Polis arkadaş bir yanlış yaptı, biz de affettik. Ben herkesten çok polisleri severim" demiştir.
- MHP Mersin Milletvekili olan, dönemin Ülkü Ocakları Genel Başkanı Olcay Kılavuz'un polis Vehbi Kızıl'a yumruk atmış; Recep Tayyip Erdoğan'ın koruma polisini yumruklayan Kılavuz hakkında kamu davası açılmış ise de Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Olcay Kılavuz'un beraatına karar verilmiştir.

Tüm bu örnekler nazara alındığı vakit, polise şiddet uygulayan milletvekilleri hakkında fezleke dahi düzenlenmemesi karşısında, Salihe Aydeniz'in meşru müdafaa kapsamında sayılacak reflektif eylemine binaen dokunulmazlığının kaldırılması yönünde kullanılan irade Anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Üstelik bu aykırılık salt anayasaya aykırılık olarak da değerlendirilmemeli; hukukun kişilere özgü uygulanması bakımından yarattığı tehlikeli boyut dikkatle ele alınmalıdır.

3-Salihe Aydeniz Şahsında Kürt Kadın Mücadelesine/Eşit Temsiliyet Hakkına Saldırılmaktadır

Bu ülkede HDP ve bileşenlerinin siyaset yapmaması için 2015'ten bu yana sistematik bir saldırı söz konusu olmuştur. Bu ülkede kadınlar özgürlüklerini kazanmasınlar, eşit yurttaşlar olmasınlar, iktidarın belirlediği çerçevede ve sınırlar içerisinde kalsınlar diye iktidar elindeki bütün aygıtları işletmiş durumdadır. Dokunulmazlıkların kaldırılması ve yargının iktidarın sopası hâline gelmesi de bunun bir parçasıdır. Nitekim HDP'ye açılan kapatma davasında 168 kadın siyasetçi hakkında -çoğunlukla kadın çalışmalarından dolayı yargılandıkları- soruşturma ve kovuşturma dosyalarına yer verilerek siyaset yasağına hükmedilmesi talep edilmiştir. HDP'li kadın vekiller hakkında TBMM'ye boca edilen yüzlerce fezleke dosyaları yığınının neredeyse tamamı; kadınların ifade özgürlüğü kapsamına giren barışçı söylemleri, 8 Mart kutlamaları, kadın cinayetlerini protestoları, ezcümle HDP'li kadınların kadın mücadelesinin propaganda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet vb. ithamlarla kriminalize edildiği dosyalardan oluşmaktadır. Binlerce HDP ve bileşeni olan DBP'li kadın sırf kadın haklarını savunduğu için gözaltına alınmış, tutuklanmış ve bir şekilde yargı tacizine maruz bırakılmıştır. Salihe Aydeniz en büyük bileşen partimizin Eş Genel Başkanı, DBP Eş Genel Başkanı; bir Kürt ve bir kadın olarak bu aygıtlardan nasibini almaktadır. Tam da bu nedenle günlerce iktidarın yargı organları tarafından hedef hâline getirilmiştir.

Bugün eş başkanlık sistemi iktidar tarafından bir suç unsuru olarak kabul edilerek aleyhinde yargılamalar yapılıyor olsa da dünyanın örnek gösterdiği bir sistem olduğunun altını çizmekte yarar bulunmaktadır. Nitekim kadınlar, eş başkanlık sistemini kurumsallaştırabilmek, eşit temsiliyetisağlayabilmek, siyasette var olabilmek için büyük mücadeleler vermiştir. Bugün Parlamentoda yüzde 17 kadın temsiliyeti var ise, bunun en önemli sebebi, HDP'nin ördüğü ve güçlendirdiği kadın mücadelesinin büyüklüğüdür. Salihe Aydeniz de yaşamının büyük bir bölümünü emek mücadelesinde harcamış, milletvekili olarak seçilmiş, şu anda Demokratik Bölgeler Partisinin Eş Genel Başkanı olarak kadınların elde ettikleri bu kazanımların temsiliyetini sağlamaktadır. Esasındabu dokunulmazlığının kaldırılması uygulamasıyla SaliheAydeniz şahsında kadın iradesine ve kadın temsiliyetinebüyük bir darbe vurulmaktadır.

4- Salihe Aydeniz Şahsında HDP ve Bileşenlerine Karşı Siyasi Soykırım Düzenlenmektedir

Bilindiği üzere iktidar çevreleri ve yandaş medya aracılığıyla DBP Eş Başkanı Salihe Aydeniz hakkında söz konusu fiilin kabul edilemez olduğu, bir fezlekenin Karma Komisyonun önüne geleceği ve dokunulmazlığının kaldırılacağı şeklinde yaygın bir propaganda yapılmış ve sonrasında bir takvim belirlenerek süreç işletilmiştir. Nitekim AKP Genel Başkanı Erdoğan'ın grup toplantısında net bir

şekilde talimat vermesi üzerine derhal hazırlık komisyonu teşkil edilmiş, Karma Komisyon toplanmış ve süreç hızla işletilmiştir.

Cumhur İttifakı bileşenlerinin derdinin bu fezlekeleri buraya getirmesinin “suçla” ya da “suça konu fiille” ya da milletvekilliğiyle bağdaşamayacağı görüşüyle ya da ifade edilen gerekçelerle hiçbir ilgisi olmadığı bilinen bir gerçektir. Özellikle 15 Temmuzdan bu yana devam eden siyasi darbe süreci AKP-MHP ittifakı eliyle daha da ağırlaştırılmıştır. Söz konusu fezlekelerin getirilmesi ve dokunulmazlıkların kaldırılması meselesi de bu darbenin adımlarından, duraklarından birisidir.

Bugünlerde Türkiye halkı çok ciddi problemlerle karşı karşıyayken, açlık zirve yapmışken, ve korkunç bir ekonomik buhran yaşanırken, Meclisin tatil olduğu bir dönemde ülkenin temel sorunlarının değil de bir milletvekilinin dokunulmazlığının tartışılması bu darbenin duraklarından birisi olarak tarihe geçmiştir. Nitekim darbe denilen olgu salt asker kıyafeti ile değil kravatlarla da yapılmakta ve karma komisyon bu misyonu yüklenmiş durumdadır.

En fazla fezleke sayısının HDP ve bileşenlerine ait oluşu; Aydeniz başta olmak üzere bileşenlerimizin suç işlemesi değil; yargının iktidarın elinde olması, savcılarının onların emrinde olmasıdır. Bu fezlekelerin hazırlanma nedeni AKP ve MHP Genel Başkanı başta olmak üzere bütün iktidar ve ortağı sözcülerin her yerde, her zaman ısrarla ve inatla HDP’yi, DBP’yi, bileşenlerimizi yani muhalefeti, ötekileştiren, terörize eden, hedef gösteren, suç işlediğini söyleyen bir dil ve yöntemle kamuoyunda bir algı oluşturmaya çalışmasıdır.

Fezleke konusu olay 12 Haziran tarihinde gerçekleşmiş olup 15 Haziran tarihinde AKP grup toplantısında Erdoğan; “Kendisinden bu ihanetinin bedelinin hukuk önünde sorulmasının takipçisi olacağız. Süratle dokunulmazlığını kaldırıp bu kutlu çatı altında yer almasının mümkün olmadığını ortaya koyacağız” demiştir. 13 Haziran günü ise İstanbul Emniyet Müdürlüğü başsavcılığa başvurusu gerçekleşmiş; İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı da 14 Haziran 2022’de bir soruşturma başlatmıştır. Yetkisizlik kararı üzerine dosya 16 Haziran günü dosya, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gelmiş ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı aynı gün bir fezleke hazırlayarak Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. 16 Haziran 2022 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bu fezlekeyi Komisyona göndermiştir. Yargının son derece hızlı davranması, kayda ve tarihe geçmesi gereken bir husustur.

Salihe Aydeniz’in dokunulmazlığının kaldırılması için gerekçe gösterilen dosyada raporu yer alan polis memuru bile fiilden saatler sonraÇişleri Bakanının “tweet”inden sonra gidip rapor almış ve bunu ifadesinde de belirtmiş olması da çarpıcı bir örnek olarak ele alınmalıdır.

Dokunulmazlığı kaldırılan milletvekilleri, tutuklanan onlarca milletvekili, yüzlerce belediye başkanı ve meclis üyesi, binlerce parti üyesi ve yöneticisi ve son olarak

HDP aleyhine açılmış kapatma davası nedeniyle HDP bu sürece siyasi soykırım operasyonları demektedir. Bu tasfiye politikasını gerçekleştirebilmek için tüm uluslararası hukuk kuralları rafa kaldırılmış, Anayasa Mahkemesi ve AİHM kararları bile uygulanmamıştır. Bu konseptin son örnekleri ise Semra Güzel ve Salihe Aydeniz şahsında gerçekleştirilen düşmanca saldırılardır. Çünkü linç kampanyası boyunca kurulan söylemler yalnız milletvekillerimize değil aynı zamanda muhalefete, bileşenlerimize yönelmiştir.

Hukukun, özellikle muhalefet milletvekillerinin bertaraf edilmesi için araçsallaştırılması, hem Anayasa Mahkemesi kararlarında hem de AİHM kararlarında tartışılmıştır. Anayasa Mahkemesi bu değerlendirmeye, 19.8.1971 gün ve E.1971/41, K.1971/67 sayılı kararında yer vermiştir. Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin karar üzerine yapılan başvuruyu inceleyen Mahkeme, Anayasa Komisyonu'nda benimsenen metoda sadık kalarak, talebin siyasi maksatlara dayalı olup olmadığının değerlendirme mecburiyetine yer vermiştir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, tüm organ ve kademeleriyle HDP'ye yönelen iktidarın amacının fiili bir parti kapatma olduğu açıktır. HDP milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik olan ve özelde Sayın Salihe Aydeniz'in milletvekilliğinin düşürülmesi ve tutuklanması sonucunu doğurabilecek bu işlem, Anayasa'ya ve AİHS'e aykırıdır.

KOMİSYON KARARININ İÇERİĞİNE VE HUKUKA AYRILIĞINA DAİR GÖRÜŞLERİMİZ:

27'nci Yasama Döneminde kapatılmış olan dosyalar hariç, bugüne kadar toplam 1.613 fezleke milletvekilleri hakkında düzenlenmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Bunların içinde, Halkların Demokratik Partisi ve Demokratik Bölgeler Partisinin toplam fezleke sayısı ise -kapatılmış olan dosyalar hariç- 1.308 adettir. Bu fezlekenin büyük bir kısmı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına aykırılık gerekçesiyle Valiliklerin ve Kaymakamlıkların kararları esas alınarak toplantı ve gösteri yürüyüş hakkının ihlaline ilişkin olan fezlekeler, örgütlerin propagandasını yapma ve düşüncüyü açıklama suçlarıdır.

Komisyon gündeminde yer alan 3/912, 3/1368, 3/1422, ve 3/1965 Esas Sayılı dokunulmazlıkların kaldırılmasına ilişkin Diyarbakır Milletvekili Sayın Salihe Aydeniz hakkında düzenlenen soruşturmaların kanunu teşkil eden "kanuna aykırı toplantı ve gösteri düzenleme, yönetme, propaganda yapma" gibi suçlamalara ilişkin olan hususlar gerek AYM ve gerekse AİHM kararlarında açıkça suç teşkil etmediğine ilişkin yargı kararlarının olduğunu yukarıda ifade etmiştik.

Nitekim AYM'nin ilgili kararlara ilişkin dosya numaraları şu şekildedir;

1) Anayasa Mahkemesi Genel Kurul 2018/38143 başvuru ve 21 sayfadan oluşan kararı.

- 2) Anayasa Mahkemesi ikinci bölüm 2015/15088 başvuru ve 10 sayfadan oluşan kararı.
- 3) Anayasa Mahkemesi ikinci bölüm 2014/17391 başvuru ve 17 sayfadan oluşan kararı.
- 4) Anayasa Mahkemesi birinci bölüm 2015/4556 başvuru ve 10 sayfadan oluşan kararı.

DBP Diyarbakır Milletvekili Aydeniz'e yöneltilen fezlekeler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına, Yargıtay kararlarına ve Anayasa Mahkemesi kararlarına göre suç olmaktan çıkmış durumdadır.

Yine Anayasa Mahkemesi bir kararında yer alan "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup demokratik bir toplumda mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin toplanma özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla kendisini ifade edebilmesi imkânı sunulmalıdır. Şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösteriler barışçıl toplanma kavramı dışındadır. Dolayısıyla toplanma hakkının amacı, şiddete karışmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Bunun dışında toplantının veya gösteri yürüyüşünün hangi amaçla yapıldığının hiçbir önemi yoktur." ifadesi önemlidir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Yılmaz Yıldız ve Diğerleri Türkiye Kararında: "Ayrıca, gösteri yapan kişilerin gerek kamu düzenine yönelik bir tehlike arz ettiklerini gerekse şiddet içeren eylemlere kalkıştıklarını gösteren bir delil olmadığı vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başvurularının ilgili makamlar tarafından verilen emirlere uymalarından suçlu bulunmalarının doğru olduğunu ancak yerel mahkeme kararlarının gerekçe kısmında söz konusu mahkemelerin müdahalenin orantılılığı ve başvuranların toplantı özgürlüğü nedeniyle sahip oldukları haklarının dengelenmesi hususları üzerinde durduklarının tespit edilmediği kaydedilmiştir." Yani burada bir orantılılık ilkesi üzerinde durulmuş olup; Başvurucunun gösteri yapma özgürlüğü arasında adil bir dengenin kurulmadığını tespit etmiş ve başvuranın para cezasına mahkûm edilmesinin makul olarak, zorlayıcı bir sosyal gereksinime karşılık geldiği şeklinde bir değerlendirme yapılamayacağını belirtmiştir.

Komisyon görüşmelerinde ve itiraza konu kararda en önemli hukuksuzluk delillerin tek taraflı değerlendirilmiş olmasıdır. Şöyle ki çokça kamera kaydında yer aldığı üzere Salihe Aydeniz'in eylemine konu olayda polisin milletvekillerine dönük yoğun şiddet söz konusu olup, Aydeniz polisler tarafından yere düşürülmüştür. Kamera kayıtları incelenmeden, olaya dair tanık anlatımlarına başvurulmadan sadece kolluk ifadeleri nazara alınarak bir karara varılması hukuka aykırıdır. Aynı zamanda savunma hakkının da ihlalidir. Oysa AYM; "Kanunlarda öngörülen usullere tam olarak uyulmamış olması tek başına toplantı veya gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini ortadan kaldırmaz." demiş olup bu kriterin gözlem ardı edilmemesi

hayatidir. Yani DBP Eş Genel Başkanı Aydeniz bir eyleme katıldığı için suçlu addedilemeyeceği gibi kendisinin maruz kaldığı polis şiddetine dair refleksi de suç kapsamında yer alamaz.

Sayın Salihe Aydeniz hakkında düzenlenen tezkerelerin çoğunda iddia edilen müessir fiillerin; meşru müdafakapsamında olduğu gerçeği, asla dikkatlerden kaçmamalıdır. Aydeniz, hiçbir tepkisinde kolluğu hedef almamış sadece kendi yaşamını korumaya özgülenmiştir. Üstelik kolluğun elinde silah olduğu, silah kullanma yetkisini pek çok pratikten bildiğimiz üzere aştığı gerçeği Aydeniz'i refleks olarak yönlendirmiştir. Ortada bir saldırı ve müdahale olduğu gerçeği yadsınarak Aydeniz'in "polise saldırdığı" yönündeki iddia somut duruma da hayatın olağan akışına da aykırıdır. Elinde silah olan kolluğun şiddeti karşısında Aydeniz'in kendi vücut bütünlüğünü koruma refleksi son derece insani ve doğaldır. Özcesi kolluğun elinde silah olduğu, darba yönelik diğer materyallere sahip olduğu fiziksel ve çoğunluk gücünü elinde bulundurduğu hususu meselenin nirengi noktasıdır. Aydeniz'in reflektif hareketi, polisin donanımından bağımsız düşünülmemelidir. Bu bağlamda, olay anına ilişkin dört bir taraftan çekilen görüntülerin hepsi istendikten sonra değerlendirmelerin ona göre yapılması gerekirken doğrudan dokunulmazlığın kaldırılmasına dönük kabulün siyasi bir saik olduğu aşikardır.

Diğer yandan Komisyon tarafından alınan bu kararın, yargıya müdahale hatta yargıyı bir karar vermeye teşvik gibi değerlendirilmesi gerekir. Nitekim dokunulmazlığın kaldırılmasını müteakip, pek çok konuda yürütmenin açıklamalarını kerteriz alan yargı erki, bu söylemleri talimat olarak ele almış ve hukuka aykırı davalar açmak ve cezalar vermek noktasında bağımlı bir duruş sergilemiştir. Bu durumun da yasama-yürütme-yargı arasındaki bağımsızlığın değil bilakis bağlılığın dışa vurumu olacağı açıktır. Son toplamda tüm bu olanların ülkede hukuka, parlamentoya olan güveni sarsıcı yanı dikkatle değerlendirilmeli, halk egemenliğinin yansıdığı bu parlamentonun varlık sebebi korunmalıdır.

Tüm bu kararları dikkate aldığımızda bileşenimiz olan DBP Eş Genel Başkanı Sayın Salihe Aydeniz'e isnat edilen suçlamaların kanunda yeri olmadığını belirtmekte bir beis görmüyor; komisyon kararına konu olan dosyaların meşru müdafaa sınırları içerisinde olduğunu, aynı zamanda eksik soruşturma ile tek taraflı olarak oluşturulan kayıtların dosyalarda mevcut olduğunu ve bunun açığa kavuşturulması gerektiğini, tüm bunlar gerçekleştirilmeden verilen kararların ise hukuksuz olduğunu ifade ediyor ve Karma Komisyonun vermiş olduğu karardan dönmesi gerekliliğini vurguluyoruz.

DBP Eş Genel Başkanı Salihe Aydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılması yönündeki komisyon kararı; benzer fiilleri işleyen milletvekillerinin dosyalarının görüşülmemesi bakımından eşitliğe dolayısı ile anayasaya aykırıdır. Şiddet uygulayan kolluğun yargılanmak yerine adeta ödüllendirilen tutumlarla korunması karşısında, halk adına temsil görevi üstlenen milletvekillinin dokunulmazlığı ile

eşitsiz bir terazide durdurulması ise anayasanın rafa kaldırıldığına dair ciddi bir emare teşkil etmektedir.

İzah etmiş olduğumuz hususlar doğrultusunda başta anayasa ve akitlerle bağlı olunan uluslararası hukuka, evrensel hukuk normlarına aykırı olan, DBP Eş Genel Başkanı SaliheAydeniz'in dokunulmazlığının kaldırılması yönündeki komisyon kararına katılabilmek mümkün değildir.29.07.2022

Meral Danış Beştaş
Anayasa Komisyonu Üyesi
HDP Grup Başkanvekili

Erdal Aydemir
Anayasa Komisyonu Üyesi

Hüseyin Kaçmaz
Adalet Komisyonu Üyesi

Züleyha Gülüm
Anayasa Komisyonu Üyesi

Mehmet Tiryaki
Adalet Komisyonu Üyesi

Abdullah Koç
Adalet Komisyonu Üyesi